

Cuprins

Mulțumiri	5	2. Principii metodologice generale	36
Prefață	7	2.1. Solicitați în mod corespunzător sistemul locomotor	36
Introducere	9	2.2. Țineți cont de etapele învățării abilităților	36
		2.3. Înmulțiți situațiile	36
		2.4. Repetați situațiile	37
		2.5. Variați situațiile	37
		2.6. Propuneți provocări ludice	37
		2.7. Țineți cont de afectivitate	38
		2.8. Provocați conștientizarea	38
		2.9. Observați dificultățile motrice	38
		2.10. Adaptați-vă așteptările la vârsta copiilor	38
I. Dezvoltare și învățare		3. Etapele dezvoltării motorii	40
1. Ce înseamnă să înveți?	14	3.1. De la naștere până la vârsta de un an	40
1.1. Definiție	14	3.2. De la un an la doi ani	44
1.2. Descrierea procesului	14	3.3. De la 2 la 3 ani	46
1.3. Schema sintetică	16	3.4. De la 3 la 4 ani	47
1.4. Explicarea neurofiziologică a procesului	16	3.5. De la 4 la 6 ani	48
1.5. Maturizare, experiențe, stadii, perioade critice	17	3.6. De la 6 la 7 ani	49
		3.7. Dezvoltarea comportamentelor motorii de bază de la naștere la vârsta de șapte ani	50
2. Câțiva parametri ai învățării	19	4. (Psiho)motricitate și lateralizare	51
2.1. Aspectele cognitive, afective, sociale și motorii sunt interdependente	19	4.1. Definiții și caracteristici	51
2.2. Experimentarea, dezvoltarea și învățarea sunt indisociabile	20	4.2. Mize	52
2.3. Copilul învață pentru că se joacă	20	4.2.1. Mize sociale și afective	52
2.4. Memoria și învățarea sunt strâns legate	21	4.2.2. Mize motorii	52
2.5. Relațiile sociale favorizează învățarea	21	4.2.3. Mize cognitive	53
2.6. Limbajul este central în dezvoltare și în învățare	23	4.3. Recomandări metodologice specifice	54
		4.3.1. Adaptați-vă așteptările la vârsta copiilor	54
		4.3.2. Lăsați lateralitatea să se instaleze spontan	54
		4.3.3. Observați dominanța manuală	54
		4.3.4. Deosebiți lateralizarea de cunoașterea stânga-dreapta	54
		4.4. Căi de acțiune	55
		4.4.1. Material	55
		4.4.2. Situații motrice	55
		4.4.3. Teste de observare	55
		4.4.4. Situații de conștientizare	56
		4.5. Observarea lateralizării	56
		5. (Psiho)motricitatea și funcția tonică	57
		5.1. Definiții și caracteristici	57
		5.1.1. Definiții	57
		5.1.2. Manifestări ale tonusului	57
		5.2. Mize	58
		5.2.1. Mize sociale și afective	58
		5.2.2. Mize motorii	58
		5.2.3. Mize cognitive	59
		5.3. Recomandări metodologice specifice	60
		5.3.1. Adaptați-vă așteptările la vârsta copiilor	60
II. (Psiho)motricitate și abilități motrice			
1. Dezvoltarea și învățarea abilităților motrice	26		
1.1. Definiții și caracteristici	26		
1.2. Mize	27		
1.2.1. Mize motorii	27		
1.2.2. Mize sociale și afective	27		
1.2.3. Mize cognitive	28		
1.3. Etape ale învățării gesturilor motorii (praxii)	28		
1.3.1. Faza verbală	28		
1.3.2. Faza verbo-motrică	28		
1.3.3. Faza motrică	28		
1.4. Indiciile unor progrese ale abilităților	29		
1.4.1. Mișcările devin automate	29		
1.4.2. Acțiunea este mai puțin globală, gestul devine epurat	29		
1.4.3. Postura este adaptată anticipat	29		
1.4.4. Mișcările sunt coordonate, gesturile se leagă	30		
1.5. Parametri ai învățării motorii	30		
1.5.1. Maturizarea motrică	30		
1.5.2. Dezvoltarea fizică	31		
1.5.3. Coordonarea funcțiilor musculare statice și dinamice	31		
1.5.4. Metabolism	32		
1.5.5. Sisteme de control al abilităților	33		

5.3.2. Repetați, variați, înmulțiți situațiile într-un context ludic	60	8.2.1. Mize sociale și afective	84
5.3.3. Urmăriți integritatea organică	60	8.2.2. Mize motorii	84
5.3.4. Respectați nevoia de siguranță prin regularitate și organizare	60	8.2.3. Mize cognitive	85
5.3.5. Răspundeți nevoii de descărcare	61	8.3. Recomandări metodologice specifice	85
5.3.6. Răspundeți nevoii de dinamizare a tonusului	61	8.3.1. Adaptați-vă așteptările la vârsta copiilor	85
5.3.7. Răspundeți nevoii de moderare a tonusului	61	8.3.2. Provocați lateralizarea manuală	85
5.3.8. Dezvoltați capacitatea de adaptare conștientă și voluntară a tonusului	61	8.3.3. Repetați, variați, înmulțiți situațiile într-un context ludic	85
5.4. Căi de acțiune	62	8.3.4. Corectați postura și modul de prindere a obiectelor în acțiunile de manipulare	87
5.4.1. Material	62	8.4. Căi de acțiune	87
5.4.2. Situații motrice	62	8.4.1. Material	87
5.4.3. Situații de conștientizare	68	8.4.2. Situații motrice	87
5.5. Observarea funcției tonice	68	8.4.3. Situații de conștientizare	90
6. (Psiho)motricitate și abilități posturale	69	8.5. Observarea motricității manuale	90
6.1. Definiții și caracteristici	69	9. (Psiho)motricitate și grafism	91
6.2. Mize	69	9.1. Definiții	91
6.2.1. Mize sociale și afective	69	9.2. Mize	92
6.2.2. Mize motorii	70	9.2.1. Mize sociale și afective	92
6.2.3. Mize cognitive	70	9.2.2. Mize motorii	93
6.3. Recomandări metodologice specifice	71	9.2.3. Mize cognitive	93
6.3.1. Adaptați-vă așteptările la vârsta copilului	71	9.3. Recomandări metodologice	94
6.3.2. Variați, înmulțiți, repetați situațiile într-un context ludic	71	9.3.1. Adaptați-vă așteptările la vârsta copiilor	94
6.3.3. Țineți cont de legile fizice ale echilibrului	71	9.3.2. Treziți dorința, plăcerea, nevoia de a lăsa urme	96
6.3.4. Fiți atenți la implicarea cognitivă	72	9.3.3. Solicitați strategii cognitive	96
6.3.5. Țineți cont de afectivitate	72	9.3.4. Exersați motricitatea manuală	96
6.4. Căi de acțiune	73	9.3.5. Încurajați alegerea mâinii dominante	96
6.4.1. Material	73	9.3.6. Urmăriți postura și modul de prindere a instrumentului	96
6.4.2. Situații motrice	73	9.3.7. Învățați-i să-și planifice gesturile	97
6.4.3. Situații de conștientizare	75	9.3.8. Acordați timp pentru exercițiu și repetiție în vederea automatizării gestului	98
6.5. Observarea funcției posturale	76	9.3.9. Provocați conștientizarea diferitelor producții și a strategiilor aplicate	98
7. (Psiho)motricitate și motricitate globală	77	9.4. Căi de acțiune	98
7.1. Definiții și caracteristici	77	9.4.1. Material	98
7.2. Mize	78	9.4.2. Grafisme	98
7.2.1. Mize sociale și afective	78	9.4.3. Situații motrice	98
7.2.2. Mize motorii	78	9.4.4. Situații de conștientizare	102
7.2.3. Mize cognitive	78	9.5. Observarea motricității grafice	103
7.3. Recomandări metodologice specifice	79	10. (Psiho)motricitate și motricitate expresivă	106
7.3.1. Adaptați-vă așteptările la vârsta copiilor	79	10.1. Definiții și caracteristici	106
7.3.2. Țineți cont de dezvoltarea capacităților fizice	79	10.2. Mize	106
7.3.3. Repetați, variați, înmulțiți situațiile într-un context ludic	79	10.2.1. Mize sociale și afective	106
7.3.4. Urmăriți siguranța copiilor	79	10.2.2. Mize motorii	107
7.4. Căi de acțiune	79	10.2.3. Mize cognitive	107
7.4.1. Material	79	10.3. Recomandări metodologice specifice	108
7.4.2. Situații motrice	80	10.3.1. Adaptați-vă așteptările la vârsta copiilor	108
7.4.3. Situații de conștientizare	82	10.3.2. Variați, repetați, înmulțiți situațiile într-un context ludic	108
7.5. Observarea motricității globale	82	10.3.3. Adaptați-vă așteptările la cultură și la familie	108
8. (Psiho)motricitate și motricitate manuală	83	10.3.4. Țineți cont de afectivitate	108
8.1. Definiții și caracteristici	83	10.3.5. Îmbogățiți imaginarul și imaginația	109
8.2. Mize	84	10.3.6. Provocați creația	109

10.3.7. Provocați conștientizarea expresivității motrice	110	3.4. Căi de acțiune	146
10.4. Căi de acțiune	110	3.4.1. Material	146
10.4.1. Material	110	3.4.2. Situații motrice	146
10.4.2. Situații motrice	110	3.4.3. Situații de conștientizare	146
10.4.3. Situații de conștientizare	116	3.5. Observarea rezolvării de probleme	146
10.5. Observarea motricității expresive	116		
11. Observarea competențelor motrice	117		
III. (Psiho)motricitate și abilități cognitive			
1. Dezvoltarea cognitivă și însușirea abilităților cognitive			
1.1. Definiții și caracteristici	122		
1.2. Piaget - Vîgotski - Tardif	122		
1.3. Diferențe individuale și învățare	123		
1.4. Etape ale dezvoltării cognitive – câteva repere	124		
2. (Psiho)motricitate, motivație, atenție, memorare, metacogniție, limbaj, transfer			
2.1. Definiții și caracteristici	129		
2.1.1. Motivația	129		
2.1.2. Atenția	130		
2.1.3. Memoria	131		
2.1.4. Limbajul	134		
2.1.5. Metacogniția	134		
2.1.6. Transferul	135		
2.2. Recomandări metodologice	135		
2.2.1. Fiți un exemplu	135		
2.2.2. Creați un mediu propice învățării implicite a motivației	135		
2.2.3. Creați un mediu propice exersării implicite a atenției	136		
2.2.4. Creați un mediu propice exersării implicite a memoriei	136		
2.2.5. Creați un mediu propice dezvoltării limbajului	137		
2.2.6. Creați un mediu propice exersării implicite a metacogniției și a transferului	137		
2.2.7. Exersați utilizarea implicită a strategiilor, învățați-i să învețe	137		
2.3. Căi de acțiune	137		
2.3.1. Situații motrice	137		
2.3.2. Situații de conștientizare	138		
3. (Psiho)motricitate și rezolvarea de probleme			
3.1. Definiții și caracteristici	140		
3.2. Mize	141		
3.2.1. Mize sociale și afective	141		
3.2.2. Mize motorii	141		
3.2.3. Mize cognitive	141		
3.3. Recomandări metodologice	143		
3.3.1. Adaptați-vă așteptările la vârsta copiilor	143		
3.3.2. Provocați implicarea în realizarea unei sarcini	143		
3.3.3. Provocați reprezentarea problemei	143		
3.3.4. Provocați folosirea strategiilor de rezolvare	144		
3.3.5. Provocați evaluarea strategiilor	145		
		4.1. Definiții și caracteristici	147
		4.1.1. Definiție	147
		4.1.2. Fiziologia percepției	147
		4.1.3. Canalele senzoriale	148
		4.2. Mize	148
		4.2.1. Mize sociale și afective	149
		4.2.2. Mize motorii	149
		4.2.3. Mize cognitive	149
		4.3. Recomandări metodologice specifice	150
		4.3.1. Provocați învățarea rezolvării de probleme	150
		4.3.2. Fiți atent la integritatea neurologică	150
		4.3.3. Fiți atent la context	151
		4.3.4. Adaptați-vă așteptările la vârsta copiilor	151
		4.3.5. Provocați folosirea adecvată a canalelor senzoriale	153
		4.3.6. Favorizați atenția, concentrarea	153
		4.3.7. Solicitați memorarea	153
		4.3.8. Solicitați limbajul	154
		4.3.9. Provocați stabilirea unor raporturi logice	154
		4.3.10. Provocați discriminarea	154
		4.3.11. Provocați recunoașterea	154
		4.3.12. Provocați identificarea	155
		4.3.13. Provocați reproducerea directă sau amânată	155
		4.3.14. Provocați producerea	155
		4.3.15. Provocați evaluarea calitativă	156
		4.3.16. Provocați estimarea și măsurarea	156
		4.4. Căi de acțiune	157
		4.4.1. Material	157
		4.4.2. Situații motrice	157
		4.4.3. Situații de conștientizare	163
		4.5. Observarea trezirii senzoriale și a percepției	163
		5. (Psiho)motricitate, percepția corpului și structurarea schemei corporale	164
		5.1. Definiții și caracteristici	164
		5.1.1. Definiții	164
		5.1.2. Caracteristicile legate de structura și funcțiile corpului	164
		5.1.3. Caracteristicile legate de poziția și orientarea corpului	165
		5.1.4. Precizarea conceptelor asociate	165
		5.2. Mize	166
		5.2.1. Mize sociale și afective	166
		5.2.2. Mize motorii	166
		5.2.3. Mize cognitive	166
		5.3. Recomandări metodologice specifice	167
		5.3.1. Provocați capacitatea de rezolvare a unor probleme și trezirea senzorială	167
		5.3.2. Luați în considerare diferitele sarcini perceptivă	167

5.3.3. Adaptați-vă așteptările la vârsta copiilor	167	7.3.4. Urmăriți calitatea informării	192
5.3.4. Urmăriți calitatea informării	170	7.3.5. Luați în considerare trecerea de la timpul trecut și simțit la timpul perceput	194
5.3.5. Luați în considerare trecerea de la corpul trăit și simțit la corpul perceput	170	7.3.6. Țineți cont de afectivitate	194
5.3.6. Țineți cont de afectivitate	170	7.4. Căi de acțiune	195
5.4. Căi de acțiune	170	7.4.1. Material	195
5.4.1. Material	170	7.4.2. Situații motrice	195
5.4.2. Situații motrice	170	7.4.3. Situații de conștientizare	198
5.4.3. Situații de conștientizare	172	7.5. Observarea percepției timpului	199
5.5. Observarea percepției corpului	173	8. Observarea abilităților cognitive	200
6. (Psiho)motricitate, percepția și structurarea spațiului	174	IV. (Psiho)motricitate, abilități sociale și afective	
6.1. Definiții și caracteristici	174	1. Definiții și caracteristici	208
6.1.1. Definiții	174	2. Parametri	208
6.1.2. Caracteristicile structurale	174	2.1. Teoria minții	208
6.1.3. Caracteristicile contextuale	175	2.2. Limbajul, raționamentul și prelucrarea informațiilor	209
6.2. Mize	175	2.3. Sentimentul de încredere	209
6.2.1. Mize sociale și afective	175	2.4. Sentimentul de competență	209
6.2.2. Mize motorii	175	2.5. Sentimentul de apartenență	210
6.2.3. Mize cognitive	175	2.6. Sentimentul de putere	210
6.3. Recomandări metodologice specifice	176	2.7. Sentimentul (existenței) unor limite	210
6.3.1. Provocați capacitatea de rezolvare a unor probleme, trezirea senzorială	176	3. Mize	212
6.3.2. Luați în considerare diferitele sarcini perceptiv	176	3.1. Mize sociale și afective	212
6.3.3. Adaptați-vă așteptările la vârsta copiilor	176	3.2. Mize motorii	212
6.3.4. Urmăriți calitatea informării	179	3.3. Mize cognitive	212
6.3.5. Invitați copiii să se servească de corp ca sistem de referință	179	4. Recomandări metodologice specifice	213
6.3.6. Planificați trecerea de la spațiul trăit și simțit la spațiul perceput	179	4.1. Adaptați-vă așteptările la vârsta copiilor	213
6.3.7. Provocați cunoașterea părților stângă și dreaptă	180	4.2. Țineți cont de legătura de atașament	221
6.3.8. Țineți cont de afectivitate	180	4.3. Provocați exprimarea simbolică a angoaselor fundamentale	222
6.4. Căi de acțiune	181	4.4. Propuneți jocuri tradiționale cu efect simbolic	223
6.4.1. Material	181	4.5. Fiți atent la imaginea corpului	224
6.4.2. Situații motrice	181	4.6. Fiți atent la nevoile de coerență, de regularitate	224
6.4.3. Situații de conștientizare	185	4.7. Solicitați cogniția socială (teoria minții)	225
6.5. Observarea percepției spațiului	186	4.8. Sprijiniți percepția genului feminin și masculin	225
7. (Psiho)motricitate, percepția și structurarea timpului	187	4.9. Adaptați-vă intervențiile la limbajul tonic	226
7.1. Definiții și caracteristici	187	4.10. Asumați-vă rolul de expert și de garant al legii	227
7.1.1. Definiții	187	4.11. Observați și recunoașteți copiii	228
7.1.2. Ordinea și succesiunea	187	4.12. Garantați exprimarea plăcerii	229
7.1.3. Durata	188	4.13. Dezvoltați altruismul, întrajutorarea, cooperarea	229
7.1.4. Viteza	188	4.14. Intervenți într-o manieră adecvată în conflicte	230
7.1.5. Ritmul	189	4.15. Provocați imitația	230
7.2. Mize	190	4.16. Dezvoltați sentimentul că este unic	231
7.2.1. Mize sociale și afective	190	4.17. Reflectați...	231
7.2.2. Mize motorii	190		
7.2.3. Mize cognitive	190		
7.3. Recomandări metodologice specifice	191		
7.3.1. Provocați capacitatea de rezolvare a unor probleme și trezirea senzorială	191		
7.3.2. Solicitați diferitele sarcini perceptiv	191		
7.3.3. Adaptați-vă așteptările la vârsta copiilor	191		

5. Căi de acțiune	232	7. Alegeți un mod de organizare	271
5.1. Material	232	7.1. Ședința „dirijată” de activități colective	271
5.2. Situații motrice	232	7.1.3. Desfășurare	271
5.2.1. Jocuri spontane	232	7.2. Ședință sub formă de „atelier liber alese” sau „parcursuri liber alese”	272
5.2.2. Provocări individuale	233	7.2.1. Interese	272
5.2.3. Provocări cooperative	234	7.2.2. Inconveniente	273
5.2.4. Jocuri în cerc și jocuri însoțite de cântec	234	7.2.3. Desfășurare	273
5.2.5. Jocuri cooperative	235	7.3. Ședință sub formă de „atelier prin rotație”	273
5.2.6. Jocuri tradiționale colective	235	7.3.1. Interese	273
5.2.7. Jocuri de tipul „fiecare, pe rând”	236	7.3.2. Inconveniente	274
5.2.8. Creații personale	236	7.3.3. Desfășurare	274
5.3. Situații de conștientizare	236	7.4. Ședința sub formă de „parcursuri orientate”	275
6. Observarea competențelor transversale relaționale	237	7.4.1. Interese	275
		7.4.2. Inconveniente	276
		7.4.3. Desfășurare	276
V. (Psiho)motricitate, învățare școlară și nevoi speciale		7.5. Ședința de tip Aucouturier	276
1. (Psiho)motricitate și învățare școlară	244	7.5.1. Interese	276
1.1. Recomandări metodologice	244	7.5.2. Inconveniente	277
1.2. Două exemple de învățare școlară	244	7.5.3. Desfășurare	277
1.2.1. Învățarea în domeniul matematicii	244	8. Alegeți și organizați situațiile motrice	279
1.2.2. Învățarea în domeniul limbii materne	245	8.1. Jocurile spontane inițiate de către copil: jocurile liber alese	279
2. (Psiho)motricitate și nevoi speciale	246	8.1.1. Caracteristici	279
2.1. Observare, analiză, prevenție, compensare	246	8.1.2. Cum să le prezentăm?	279
2.2. Întârzieri motorii, dispraxii	247	8.2. Jocurile provocate și dirijate	280
2.2.1. Întârzieri motorii	247	8.2.1. Caracteristici	280
2.2.2. Dispraxiile	247	8.2.2. Cum le prezentăm?	280
2.3. Tulburări de atenție, impulsivitate, hiperactivitate	250	8.3. Provocările colective	281
2.3.1. Tulburări de atenție	250	8.4. Jocurile colective	281
2.3.2. Impulsivitatea	250	8.5. Jocuri în cerc, numărători, jocuri cântate, cântece dansate, refrene ritmate...	282
2.3.3. Hiperactivitate motrică și intelectuală	250	9. Creați și faceți să evolueze situațiile, jucându-vă cu diferite variabile	284
2.3.4. Tulburarea de deficit de atenție cu sau fără hiperactivitate	251	10. Garantați organizarea, siguranța, legea	285
2.3.5. Câteva modalități de diferențiere	251	10.1. În deschiderea ședinței	285
2.4. Dislexie, discalculie, dificultăți grafice	254	10.1.1. Expuneți, într-o primă fază, drepturile	285
2.4.1. Dislexia	254	10.1.2. Expuneți pe urmă îndatoririle și limitele	285
2.4.2. Discalculia	255	10.2. Pe parcursul ședinței	285
2.5. Concluzie	257	10.2.1. Organizați adunări eficiente	286
VI. Didactica (psih)motricității		10.2.2. Supravegheați pentru a garanta securitatea	286
1. Urmăriți competențe	260	10.2.3. Intervenți în cazul unei agresiuni	286
2. Alegeți și organizați spațiile	260	10.2.4. Fiți o prezență discretă și liniștitoare pentru a garanta relația	287
3. Alegeți și organizați materialul	261	10.2.5. Adoptați limbajul corporal adecvat	287
4. Organizați, supervizați, garantați siguranța momentelor de recreație	266	11. Țineți companie copilului care învață	288
5. Gândiți-vă la tranziții	267	11.1. Garantați exprimarea plăcerii	288
5.1. Când să le folosim?	267	11.2. Provocați creativitatea motrică	288
5.2. Cum să le alegem?	268	11.3. Acceptați repetițiile	289
6. Ritualizați ședințele	268	11.4. Intervenți în caz de fixitate (funcțională)	289
		11.5. Orientați conștientizarea spre competențele urmărite	289
		11.6. Observați copiii	290

11.7. Recunoașteți copiii pornind de la observație	290	8. Ședințe de activități colective	334
11.7.1. Recunoașteți acțiunile copiilor	290	9. Ședințe sub formă de ateliere prin rotație	336
11.7.2. Recunoașteți cererile copiilor	291	9.1. Ședința 1: 4 ateliere	337
11.7.3. Recunoașteți emoțiile copiilor	291	9.2. Ședința 2: 5 ateliere	339
12. Adaptați situațiile la vârsta copiilor	292	9.3. Ședința 3: 2 ateliere	340
Instrumente		10. Ședințe sub formă de parcurs orientat	342
1. Competențe de solicitat și de urmărit	298	11. Ședințe sub formă de parcurs liber ales	345
2. Situații motrice	300	11.1. Ședința 1	346
3. Situații de jocuri spontane	302	11.2. Ședința 2	347
4. Numărători și jocuri cu degetele	303	12. Ședințe de tip Aucouturier	349
5. Cântece în cerc/ hore și jocuri cântate	308	13. Grile de observație	353
6. Origami	310	13.1. Grila de observație 1	353
7. Jocuri tradiționale colective	311	13.2. Grila de observație 2	357
7.1. Jocuri de orientare	311	13.3. Grilă de evaluare a ședințelor	358
7.2. Jocuri de alergare	313	14. Schemă de pregătire	362
7.3. Jocuri de ștafetă	315	15. Instrumente de planificare și diferențiere	364
7.4. Jocuri de apropiere	317	Concluzie	367
7.5. Jocuri de urmărire și jocuri de-a pisica	318	Bibliografie	370
7.6. Jocuri de reflexe, jocuri de abilități	321	Discografie	371
7.7. Jocuri de opoziție și de complicitate	325	Site-uri internet	371
7.8. Jocuri de schimb fără încălcarea teritoriului	327	Indexul situațiilor motrice	372
7.9. Jocuri teatrale	327	ANEXA ediției în limba română	
7.10. Jocuri cu parașuta	330	Cântece cu degetele și cu alte părți ale corpului	374
7.11. Jocuri acvatice	332		